

שמעתא עמיקתא

גליון תרנ"ד | פרשת בהעלותך | תשפ"ה | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א

מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

האם מותר לסגור חלון כאשר יש זבובים על הרשת

א. צידה בשבת / גדר ניצוד. ב. כיסוי כוורת שיש בה דבורים. ג. סגירת תיבה שיש בה זבובים. ד. דעת הרמ"א. ה. דעת הט"ז והכרעת שאר האחרונים.

ו. ביאור מח' התרומה והטור – גדר צידה. ז. משאיר רווח פתוח. ח. סוגר מפני צער צידה או שלא יכסו זבובים וכדו'.

א. צידה בשבת / גדר ניצוד

תנן **בשבת** (עג.) אבות מלאכות ארבעים חסר אחת הזורע כו' הצד צבי כו'. וכת' **רש"י** הצד את הצבי - וכל מלאכת עורו נוהגת בתחשים למשכן בעורותיהן. וכן הביא **הערוה"ש** (אות א).

ויעוי' **בשבת** (קו:) שמבואר דחשיב ניצוד היכא דרהיט בתריה ומטי לה בחד שיחיא. **ופרש"י** (שם וביצה כד. ד"יה בחד) בחד שחיא פירושו **בפעם אחת שהוא שוחה עליו ונפשנו**, אין לו להשטמ ממנו. **והרשב"א** (ביצה ריש כד.) כת' בשם **ר"ח** כל שמגיעו בריצה א' וא"צ לפוש בנתיים. וכן נקטו **הר"ן** (ביצה יג. ד"יה גמ) **והג"א** (ביצה פי"ג סי' א.) ועי' **בריטב"א** (קו: ד"יה כל), **ובמג"מ** (פ"י ה"כ).

והרמב"ם (פ"י ה"כ) פירש דהיינו כל מקום שאם ירוץ בו יגיע לחיה בשחיה א'. **והחיי"א** (כלל ל אות א) הביא כהר"ח, ושוב הביא פירוש רש"י וכת' ולא תימא ולשון הרמב"ם. **והמ"ב** (סי"ק ד סי' תצו סי"ק יא) פסק כהר"ח. ועי' **בחזו"א** (סי' נ ססי"ק ג ד"יה ק"ז) דשם צידה הוא **ההבאה אותו למקום מצומצם ולשלול ממנו את החפש לטיול למקום שירצה**. ועי' **בשמעתא עמיקתא** גליון תקכ"ח.

ב. כיסוי כוורת שיש בה דבורים

ואיתא **בביצה** (לו.) פורסין מחצלת על גבי כורת דבורים בשבת, בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ובלבד שלא יתכוין לצוד כו', במאי אוקימתא כרבי יהודה דאית ליה מוקצה, אימא סיפא ובלבד שלא יתכוין לצוד אתאן לרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר, ותסברא דר"ש והא אביי רובא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש בפס"ר ולא ימות, לעולם כולה ר"י היא והכא במאי עסקינן דאית ביה כו'. **ופרש"י** דאית ביה כו' - חלונות יש בדפנותיה, ואעי"פ שמכסה את פיה - אינן נצודין אם לא יכסה גם את החלונות, ולא תימא ולשון הרמב"ם. אלא בלבד שלא יעשנה מצודה, שלא יסתום החלונות, ע"כ.

וכן איתא **בשבת** (מג. - מג.): פורסין מחצלת כו' ובלבד שלא יתכוין לצוד כו' מני ר"י כי לא מתכוין מאי הוי הא דבר שאין מתכוין אסור, לעולם ר"י דמאי ובלבד שלא יתכוין לצוד שלא יעשנה כמצודה, דלישבוק להו רווחא כי היכי דלא ליתצדו, ע"כ. ומשמע דלר"ש שרי אף במקום דהוי פס"ר. ועי' להלן שמבואר דלדעת הב"י אף לר"ש אסור היכן דהוי פס"ר כמבואר בגמ' בביצה משא"כ לדעת הב"ח לפי הגמ' בשבת לר"ש שרי.

ג. סגירת תיבה שיש בה זבובים

והמרדכי (סי' שיז - שיח) הקשה על הא דאמרו ואי ר"י כי לא מכין מאי הוי, וכי תימא לר"ש היכי ניחא הלא פס"ר ומודה ר"ש בפס"ר, וי"ל דלר"ש איכא דאוקומי דאיכא רווחא טפי ואינם רואין אותו כניצודות ולא הוי פס"ר, ומי"מ לר"י אסור כיון דסוף סוף ניצודות בעבור המחצלת, ומשני דלישביק להו רווחא גדולה כ"כ שיהו רואות אותו, **מכאן נר' בקץ בעת שהזבובים מצויין אסור לסגור תיבתו בשבת אם לא יניח ריוח גדול שיוכלו לצאת דאל"ה הם ניצודים ואפי' ר"ש מודה דאסור משום פס"ר**, ע"כ. **והאגור** (סי' תעא) כת' בשם **בעל התרומות** דאסור לעולל בשבת תיבה שיש בה זבובים אלא יתן סכין או דבר שמפסיק בין הכסוי לתיבה בענין שיוכלו לצאת משם. ונ"ל שא"צ לדקדק בזה שאין הזבובים נצודים בתיבה שאם בא לפתוח התיבה וליטלם יברחו. אמנם התוס' פי"ג דשבת אסרו לסגור התיבה, ע"כ.

והטור (סי' טזו) דחה דברי **בעה"ת** כסברת **האגור** הנ"ל וביאר דלא דמי לדבורים בכוורת דקתני פורסין המחצלת ע"ג כוורת כו', כי הכוורת קטנה היא והדבורים ניצודין בה, ועוד דבכוורת גופה קתני ובלבד שלא יכוין לצוד אלמא לא א"כ מכין שרי, ע"כ. **והב"י** (ש"ח) דחה דברי **הטור** כי מבואר בגמ' הנ"ל דלר"ש לא סגי באינו מכין אלא בענין שלא יהיה פס"ר. ועוד מה שחילק בין כוורת לתיבה משום דכוורת קטנה היא אי"כ אף אנו נחלק בין תיבה קטנה לגדולה וא"כ נתת דבריך לשיעורים דבכוורת נמי איכא רברבי ואיכא זוטרי. ועיי"ש דשוב כת' דאי איכא למידיחי דברי **בעה"ת** הכי הוא דאיכא למידיחינהו, שאני דבורים דכוורת היא מקום שהם ניצודין והוי כמכניס אריה לגרזקי שלו (קו:), אבל זבובים דתיבה וכוורת לא הוו מקום צידתם אפשר דלא חשיבי ניצודים עד שיתפסס בידו, אי"ד דעד כאן לא אסר ר"ש לפרוס מחצלת על הכוורת בפס"ר אלא בדבורים שבמינן ניצוד, אבל זבובים שאין במינן ניצוד כל שאינו מתכוין שרי ואעי"ג דפס"ר הוא. ומי"מ כיון דנפק מפומיה **דבעה"ת** וכתבו **המרדכי** ולא חזינן מאן דאיפליג עליה מי יקל ראשו שלא לחוש לדבריהם, ע"כ.

וכת' **הב"ח** (אות א) שקושית **הב"י** דנתת דבריך לשיעורים היא נכונה אלא **דהטור** סמך בעיקר על הקושיא השניה, ומה שהקשה הב"י דמבואר בגמ' דהיכן דהוי פס"ר אסור. זה נכון לפי **הש"ס ביצה** דלעיל, אבל **בש"ס שבת** (מג:) איתא אותה סוגיא דביצה אולם מבואר שם דלר"ש מותר אף אם הוי פס"ר, וצ"ל דהיינו טעמא כי היא פס"ר דלא נח"ל כו' שהרי רוצה שיצאו הדבורים לשדה לאכול פרחים תמיד כדי לעשות דבש הרבה, וס"ל להטור דהך סוגיא עיקר. ועיי"ש דלהלכה נקטינן **כבעה"ת** דביצה וצריך להניח ריוח גדול שיהיו הזבובים יכולין לצאת משם. וראיתו כתוב שיבריח את הזבובים מן התיבה קודם שינעול, ע"כ. ועי' **בשו"ע** (ס' טו) שלא הביא דין תיבת זבובים אלא סתם שאסור לצודן. ויש לעיין מה דעתו למעשה בזה. והנה **ביוסף אומץ** (סי' כט) כת' דהיכן **שהשו"ע** משמיט דין שכתב בב"י היינו מחמת ג' טעמים: א. המקרה יקרה רק במציאות רחוקה ב. הוא פשוט ג. הוא כלול ונלמד במה שכתב כבר בשו"ע. ואם לאו לא נקטינן כן. ובני"ד לכאוי לא שייך טעמים טלו. ואפשר **שהשו"ע** השמיטו כי ס"ל כן רק בתורת חומרא כי יצא מפומיה דהתרומה אבל לא מעיקר הדין. ועיין **בשו"ת אה איוסף** לבעל שלחן גבוה (ו"יד סי' ט).

ד. דעת הרמ"א

אלא דעיי' **ברמ"א** (שם סעי' א) שהביא דין זה בזה"ל: יש לזוהר שלא לסגור תיבה קטנה, או לסתום כלים שזבובים בו בשבת, דהוי פס"ר שיצודו שם. ויש מקילין במקום שאם יפתח הכלי ליטלם משם, יברחו, ע"כ.

ומשמע **מהרמ"א** שבתיבה גדולה שרי לכזו"י אף לדעת **בעה"ת** ודלא **כהב"י**. וכן פרשו **המ"א** (סי"ק ז) **והגר"א** (אות ח) בדעת **הרמ"א**. **והפמ"ג** (אי"א סי"ק ז) כת' ד**הרמ"א** למד **שהבע"ת** מודה להקל בתיבה גדולה וס"ל להקל **בפס"ר בתרי דרבנן דהיינו אין במינו ניצוד ומחוסר צידה** (דלא מטא בחדא שחייא) ובכה"י שרי לכתח' אין בדבורים בכוורת גדולה למי"ד דבורים לאו במינו ניצוד. וכן נקט **המ"ב** (סי"ק טו) דאליבא דדעה זו דשרי אם אינו מתכוין כי הוי פס"ר בתרי דרבנן. **ובערוה"ש** (אות ח) מבואר דלדעה הראשונה שרי דוקא בתיבה גדולה משום דלא הוי צידה בכה"ג שהרי גם בתוך התיבה אין ביכולת לתפוסה והקילו בזה (אעי"פ דבעלמא אף באופן זה אסור לצוד מדרבנן) באין מינו ניצוד.

ולפי"ז היש מקילין ס"ל להקל אף בתיבה קטנה והיא דעת **הטור**. וכ"כ בציונים על **הרמ"א** שדעה הראשונה היא דעת בעה"ת. וס"ל ל**הרמ"א** שהטור מקיל אף בתיבה קטנה משום שזבובים אינן ניצודים כי כשיפתח התיבה יברחו. וכן פירש **המ"א** שם בדעת **הרמ"א** שסתם דבריו בדעה הראשונה לכזו"י והיש מקילין הוא **הטור** וס"ל דיש לחלק בין קטנה לגדולה דוקא בפורס מחצלת על כוורת ולא בסגירת תיבה של זבובים שהם בורחים כשפותחים את התיבה. וכן הוא **בערוה"ש** (שם). **והגר"א** (אות ט) כת' דס"ל לטור להקל משום אינו ניצודים כי כשיפתח יברחו ועוד הדין פס"ר דלא נח"ל.

והחזו"א (סי' נ ססי"ק טו) כת' שהרמ"א סתם **כבעה"ת** דבכה"י הוי איסור דרבנן ובתרי דרבנן מתירין. ושוב כת' דתחלת דברי הרמ"א הם אליבא דהטור וס"ל להרמ"א דבקטנה אסור לכזו"י היכן שיכול לתפוסם וזה אף אליבא דהטור, והיש מקילין הוא דעת הטור באופן שאם יפתח ודאי יברח. ומהפוסקים משמע דס"ל בדעת הרמ"א להקל כצד השני.

פניני הלכה

האם המניח עירוב חצרות בפנ"ע בכלל חולק עירובו

א. אמרינן **בעירובין** (מט.) אמר שמואל החולק את עירובו אינו עירוב, כמאן כב"ש דתניא חמשה שגבו את עירובן ונתנהו בשני כלים ב"ש אומרים אין זה עירוב וב"ה אומרים הרי זה עירוב, אפי' תימא ב"ה עד כאן לא קאמרי ב"ה חתם אלא דמליין למנא ואייתר אבל היכא דפלגיה מיפלג לא.

ופרש"י החולק - בשני כלים אינו עירוב, משום האי טעמא גופיה דמה שמו עירוב שמו ל]שהיו כולם מעורבין ומרוצין בו שלא ימחה זה בחבירו אלא שהם מקפידים בזה אפי"פ שכולם מונחים בבית אחד שותפות נוחה ועריבת]. דמלא למנא ואייתר - שלא יכול הכלי להחזיק כל העירוב ולא חילקו מודעת, וכי קאמר שמואל כגון שחילקו מדעת.

והובא דלינא **בטור** או"ח סי' שס"ו. וכתב **הב"י** (שם) וכתב **רבינו יהונתן** דדוקא שהיה הכלי יכול להחזיק כולם ולא רצה לערבם כדי שלא יתחלף ככרו עם ככר חבירו ובשעת החילוק יקח כל אחד ואחד ככרו, כיון שהם מקפידים בזה אפי"פ שכולם מונחים בבית אחד אינו עירוב. ונ"ל דלאו דוקא מטעם זה, אלא כל שכלי אחד מכיל אותו וחילקו בשני כלים מאיזה טעם שיהיה אינו עירוב, דלא פלוג רבנן במילתייהו. וכתב **הרב המגיד** (פ"א הי"ח) אפי' כשנתמלא הכלי והותר לא התירו אלא כששני הכלים בבית א', וכ"כ **הרשב"א** (ענה"ק ש"ד סי' ה).

וכן פסק **בשו"ע** (שם סי"ד) צריך ליתן כל העירוב בכלי א', ואם חילקו ונתנו בשני כלים אינו עירוב, אפי"כ נתמלא הא' ואז מותר, והוא שיהיו ב' הכלים בבית א'. ב. וכת' **בתשובות המיוחסות לרמב"ן** (סי' רי"ב) דפת שנתעפשה ונפסלה מלאוכלה, הרי היא כמי שכלתה כולה וצריכים לערב מחדש. וכ"כ דלינא **בשו"ע** (שם שס"ח סי"ו).

וכתב **הב"י** (סי"ס צצ"ה) משמיה **דהר"ן** (שבת מג:) דרבי אמי ורבי אסי היו מערבין בכל ע"ש והיו מברכין עליה המוציא, וצ"ע למה השנה לא היו עושין שמא יתעפש ולאו אדעתיה, ועכשיו נוהגין לערב משנה לשנה ולא חיישינן שמא יתעפש, לפי שעושין אותה מצה מצויירת ותלויה בבלי ע"ש דאיתא דעשויה להתעפש, דהכי עדין טפי מלערב בכל ע"ש דאיכא למיחש שמא ישכחו איזה ע"ש מלערב ויבואו לטלטל באיסור.

וכ"כ **הרמ"א** (סי"ס שס"ח) דאם נתעפש הפת ונפסל מלאכול צריך לערב מחדש, ולכן נהגו לעשות העירוב חלת מצה שאינה ממחרת התעפש, ויכולים לשמור העירוב כל השנה, וזה טוב יותר מלערב כל שבת ושבת שלא ישכחו מלערב, מיהו אם רוצים לערב כל ע"ש לאכול העירוב כל שבת הראשון בידם.

וכתב שם **הט"ז** (סי"ק ז) דלעני"ד נראה דיותר טוב לערב כל ע"ש, דרוב פעמים שהמצה של העירוב מתקלקלת ומתעפשת מאורך הזמן, ואינו ראוי לאכילה כלל והוזה כלה לגמרי וכו', והרוצה לעשות על הצד היותר טוב, יערב משלו בכל ער"ש ויזכה ע"י אחר, ובזה לא חיישינן לקלקול העירוב של בהכ"נ, ולא יברך, כיון שיש בבהכ"נ מצת העירוב, והברכות אינם מעכבות.

והובא דלינא **בגר"ז** (סי' שס"ח סי"ד), **בחי אדם** (כלל ע"ב סי'), **במשנ"ב** (סי' שס"ח סי"ק כ"א) **ובכה"ח** (ל"גרי"ח סופר צ"ל - סי' שס"ח סי"ק כ"ז ולי"ג).

ג. והנה בשו"ת **חכם צבי** (סי' ק"י) כתב דראה בקהילת המבורג שהיו מוהיגים שבכל בית כנסת מבתי הכנסיות שבעיר אין מניחים חלת לחם אחת לשם עירוב ושיתוף, וטועים הם בדין העירוב ובכוונתו, שהרי עיקר דין עירוב וטעמו כאילו כולם דרים בבית אחד שהעירוב מונח בו, וכל שהוא בבי' בתיים אין עליו שם עירוב כלל. וברכתם ברכה לבטלה ועוברים על לא תשא. ואין לחלק בין אם כל אחד נותן פת משלו, לבין אם אחד מזכה לכולם, דכל ענין הוא בכלל החולק את עירובו. ועל כן אין להניח אלא עירוב אחד בבית כנסת אחד. ע"כ. והובאו דבריו **בשערי תשובה** (סי' שס"ח).

ולכאוי לדבריו אף כדברי הט"ז אין לעשות, דהרי אם מניח עירוב נוסף בפני"ע הוי כחולק את עירובו. והחכם צבי לא העיר מידי מדברי הט"ז.

ואפשר דס"ל דשאני דינא דהט"ז דאינו מניח העירוב אלא מחשש שנתעפש העירוב, ועל דעת כן מניחו, אבל אם יתברר שהעירוב לא נתעפש אינו רוצה בעירובו [וכמו שכתב דלא יברך על העירוב], ומש"ה לא מקרי חולק עירובו. משא"כ במנהג המבורג שהיו מניחים

ה. **דעת הט"ז והכרעת שאר האחרונים**

ועי' **בט"ז** (סיק א) שדקדק מלשון הטור שכת' "וני"ל שא"צ לדקדק בזה" ולא כתב וני"ל שהוא מותר, דגם הוא ס"ל דאסור כשרואה זבובים בודאי בתיבה, אלא דקא' שא"צ לדקדק אחרי זה לעיין אם יש שם זבובים ועי"ז נתן טעם דאפי' אי הוה פס"ר לענין זבובים שאין להם מקום לצאת מ"מ אינו אסור מטעם שלא קרוי ניצוד כי אין ודאי שיבואו לידו דאפשר שאחר שיפתח הכיסוי וירצה ליטלם יפרחו ולא תגיע א' לידו כו'. ועל הקושי' הראשונה שהקשה **הב"י** על **הטור** נר' דהטור ה"ק חדא דאפי' אם בודאי יש זבובים לא קרוי ניצוד כמו דבורים, ועוד אפי' אם תאמר דבודאי הוה פס"ר ואסור מ"מ בספק אם יש שם זבובים יש להתיר, דשם אין פס"ר כי זה הוה ספק פס"ר והוה דבר שלא במתכוין ומותר כמו בכורת היכא דלא הוה פס"ר כגון שיש נקב קטן כמש"ל ה"נ אין פס"ר בודאי כי אפשר שאין שם זבובים כו', ע"כ. יוצא דלעולם הטור מודה להתרומה דאסור היכן דהוי פס"ר שיצוד וכשיפתח יוכל לתפוס עכ"פ א' מהם. והדין כן אף באין מינו ניצוד ואין מתכוין אסור במקום פס"ר ואף דלא ניחא ליה אסור. וכי"כ **הפמ"ג** (מ"ז ס"ק ד). אלא **שמהט"ז** (סיק ד) יוצא דאסור בכה"ג דוקא במלאכת צידה שגזרו לא ניחא ליה אטו ניחא ליה אבל בשאר מלאכות יתכן שיודה דשרי.

והנה ממש"כ **הט"ז** דסגירת כוורת מפני דבורים וכדו' באופן כשיפתח יוכל לתפוס עכ"פ א' חשיב צידה, מבואר דאעי"פ שעל כל א' אינו פס"ר שיצודנו מ"מ דנים על כלל הזבובים וחשיב פס"ר. ובדרך זה כבר מצינו **בריב"ש** (רס"י שצד ד"יה ומה שרצית) שהביא מדברי רש"י בנזיר שסירוק השער יש משום פס"ר של השרת נימין. ואע"פ שכל שער ושער הוא בגדר האפשר שלא יתלוש מ"מ חשיב פס"ר, והוכיח כן מכיבוד הנית, שאסור קצת הפוסקים. דס"ל דכ' אמרי' בשבת (נח) והאינא דס"ל כו' שמועון, שרי לכת', ארבוץ בלחוד קאי, אבל בבוד, הוי פס"ר, משום שווי גומות, והיינו טעמא כיון שא"א בלי השואת א' מהנה, עיי"ש.

ועי' **בלבוש** (אות א) שהשמיט מש"כ הרמ"א "קטנה". ומבואר דאוסר אפי' בגדולה. וכן דקדק **הא"ר** (אות ט). וכן נקטו להלכה **הנח"צ** (סיק א), **הגר"ז** (אות ד), **החיי"א** (כלל א אות ו). ועיי"ש **בגר"ז** שמ"מ הביא דברי הט"ז בשם יש מקילין. **והחיי"א** פסק כהט"ז. **והמ"א** (סיק ח) כת' שהעיקר כהב"ח שפסק **כבעה"ת**. וכן נקט **המ"ב** (סיק ט) ומ"מ כת' כהט"ז שאם הפריח הזבובים שראה בעיניו תו א"צ לעיין ולדקדק אולי יש שם עוד כיון דזה לא הוי אלא ספק פס"ר במילתא דרבנן. **והערה"ש** (אות ח) נקט **כהט"ז**.

ו. ביאור מתי' התרומה והטור - גדר צידה

ויש לעיין שטעמ' של **בעה"ת** דהרי כשיפתח התיבה הזבובים יברחו וא"כ לא חשיב צידה וכמ"ש הטור. ולכאז' י"ל דס"ל דכיון שאילו היה נכנס לתוך התיבה היו ניצודים בחדא שחייא חשיב שהם ניצודים, אבל בתיבה גדולה שאילו היה נכנס לא היה תופסם בחדא שחייא לא חשיב צידה מה"ת (ועי' לעיל בשם הב"י דאף לתרומה בתיבה גדולה שרי אלא שאסור משום נתת דבריך לשיעורין) ואע"פ שאם יפתח יברחו עתה יש כאן צידה כי הבע"ח במקום מצומצם **יש כאן שלילת החופש של הבע"ח**. וכן משמע **מהמ"א** (סיק ז) שביאר מוכח הרמ"א שנקט שגם **הספר התרומה** מודה בתיבה גדולה כי אילו היה האדם בפנים לא היה יכול לטופסם בחדא שחייא מוכח דאזלינן לפי המצב היכן שהבעל חי נמצא בתוכו אע"פ שלא יכול לתפוס אס' יפתח התיבה. אבל **הטור** ס"ל דאעי"פ שהוא מבוקמו נצוד מ"מ כיון שאינו תחת שליטת אדם אין זה צידה. וכן מצינו **במהר"ם קז"ס** שם שכתב שמלאכת צידה חשיב מלאכה כיון שמתחלה היה ברשות עצמו ועתה הוא ביד בנ"א וזה חשיב שינוי בגופו. **והאבנ"ז** (אוי"ח סי' קפט אות ז) כתב **דצידה אין שום שינוי בגוף החי' רק אצל האדם שנעשה ברשותו**. ועי' מש"כ בזה לעיל על סע' א'.

והנה **הב"י** בסי' תצ"ז כתב שדגים הניצודים בביתרים אלא שהמים עכורים ומתוך שהם מכוסים מהעין הם נשמטים לכאן ולכאן מ"מ חשיבי נצודים. אולם **הט"ז** שם (סיק א) תמה עליו **דלא חשיבי ניצודים מטעם כיסוי המים**.

ולכאורה סברת **הט"ז** דמאי לסברת הטור דלעיל דאעי"פ שהדגים ניצודים מ"מ דיש שאינם בשליטת האדם מחמת שהמים עכורים לא חשיבי ניצודים, משא"י לסברת הב"י דדמי לסברת התרומה הני"ל, אלא דיון חלק דהכא גם הב"י יודה לטור דלא חשיב צידה כי כיון שאם יפתח התיבה יברחו יש כאן חסרון בגוף הצידה, משא"כ בהא דביבר שבמקום שהם ניצודים הם ממש ניצודים אלא שמחמת עכירת המים אריא רביע עלי של אדם שאין בידו לתופסו. ועיין. וכן משמע **מהב"י** שכת' שיש להקשות על התרומה ממה שמצינו בענין אריה שלא בורקי שלו לא חשיב ניצוד זבובים דתיבה וכוורת לא הוו מקום צידתם אפשר דלא חשיבי ניצודים עד שיתפסם בידו. והיינו שיש כאן חסרון במעשה צידה וכנ"ל.

אלא דכל זה לפי הבנת הד"ק, **הב"ח והרמ"א** שנקטו **השפספ התרומה והטור** פליגי. אבל **הט"ז** (סיק א) ס"ל שלעולם לא פליגי אלא שהטור ס"ל שלא צריך לדקדק אם הוי ספק כמו שבארנו לעיל אין הכרח לדברים הני"ל.

וכן **החזו"א** (שם) כת' דנר' דכוונת הטור דלא מקרי צידה אלא בשהכניסם תחת ידו ויכול לשלוט בהן, אבל הכא בזמן שהתיבה נעולה אינן תחת ידו ואם יפתח יברחו ואינן נתונים תחת ידו, ולא דמי לכורת דרצון הבעלים שיהיו בכורת ויעשו דובשנן כו', אבל הכא זבובים כיון שאין מעשה זו מסגירם ביד האדם לאו שם צידה עליהם כלל, והיינו דכת' הטור שאין הזבובים נצודין בתיבה ר"ל דאין לאדם חפץ ותועלת במציאותן בתיבה שיחול עליהם שם צידה כו', ודעת סה"ת דיש איסור דרבנן כיון שהן עכשו ניצודין בתיבה אף שא"א לו לפתוח ולתפשן, והדבר תלוי בשיקול הדעת, ע"כ.

ז. מה שאמר ריה"פ

והנה מבואר **בש"ס ביצה** הני"ל שאם לא מכסה לגמרי את הכוורת שרי. ועי' **בתוס'** (שם לו: ד"ה אלא) דפירש **הר"ר משה מאיבר"א** דלר"ש נמי מיירי שיש חור קטן בכוורת אך אינו נראה וא"כ לא הוי פס"ר ולא ימות ולר"י דאסר אפי' דבר שאינו מתכוין בעי חור גדול שיהא נר' לדבורים לצאת מן הכוורת, ע"כ. ועי' **ב"ח** שם שפירש ובלבד שלא יתכוין לצוד – כלומר כשפורש מחצלת על הכוורת ירזיחה למחצלת מעט מחוץ לנקב שנכנסים ויוצאים בו הדבורים כו', ע"כ.

והמרדכי (שם) כת' דיש להניח ריוח גדול שיוכלו הזבובים לצאת דאי לאו"ה הם ניצודים ואפי' ר"ש מודה דאסור משום פס"ר. ופירש **המ"ב** (אות א) דכוונת המרדכי דצריך ריוח גדול בכדי שיוכלו לצאת לאפוקי ריוח קטן שאינן יכולין לצאת דהרי לר"ש א"צ כ"כ אפי' אין ריואן אותו אלא במניח ריוח גדול שיוכלו לצאת סגי, ע"כ.

ועי' **בשו"ע** (סע' ד) שכתב פורסין מחצלת ע"ג הכוורת, ובלבד שלא יכוין לצוד, **וגם הוא בענין שאינו מוכרח שיהיו נצודים, כי היכי דלא להוי פס"ר**. ופירש **המ"ב** (סיק יח) כגון שלא ידחק המחצלת על הכוורת כ"כ כדי שיוכלו הדבורים עכ"פ לצאת בדוחק, או שיש בכוורת איזה חור קטן ויכולים לצאת משם ואע"פ שאין נר' להדיא להדבורים עי"ז אפי"ה שרי דקיי"ל כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר, אבל שכאין בו חור כלל אז הוי פסיק רישיה ואסור אפילו במילתא דרבנן, ע"כ.

ועי' **בא"ר** (אות יב) שהביא המלבושי יו"ט שכתב דהיתר דלעיל הוי שכאין כוונתו לצודן. וכת' עליו הא"ר דבאמת כן משמע בש"ע, אבל צ"ע מביצה (נח) שמשמע שאם לא מכסה לגמרי את הכוורת שרי.

ועי' **בבה"ל** (ד"ה ובלבד) שמיישב קושית הא"ר דהכונה במש"כ השו"ע וגם הוא בענין וכו' היינו שיש שם בכוורת חור קטן, דבכה"ג לא שרי כ"א לר"ש דדוקא בשאינו מתכוין, אבל חור גדול אם היה בכוורת אפי' במתכוין שרי דהרי מ"מ אינם ניצודים כלל, ע"כ.

ה. סוגר מפני צער צינה או שלא יכנסו זבובים וכדו'

ועי' **בחי"א** (כלל א אות ב)ונשמ"א אות א) שכת' דני"ל דבזמן הקור שיש צער צינה או צער אחר, מותר לנעול הבית אפילו נכנס בו צפור, אם אין כוונתו רק להציל מן הקור כיון דאין בו צידה דאז', אע"פ דהוי פס"ר מדרבנן. אבל בשאר חיה ועוף דשרי בו צידה בדאז', אסור אע"פ שאין מכוין כלל, דהוי פס"ר. וכן הביאו **המ"ב** (סי' שטז ס"ק ה) **והכה"ח** (אות ד). וכת' **הקצה"ש** (סי' קכא ס"ק טו) שמסתם החי"א לאסור בדאז' מוכח דאפי' בבית גדול אסור לסגור הדלת על חיה ועוף שצידה שלהם הוא מה"ת, וי"ל הטעם כיון שעכ"פ שייך לפעמים צידה בחיה ועוף מה"ת בבית קטן כו', ופשוט דבחיה לא שייך כלל היתר זה לנעול הדלת מפני הקור שהרי יכול לגרש החיה מן הבית תחלה כו', ע"כ. ועי' **במ"א** (סי' שד ס"ק ה), **בפמ"ג** (שם אי"א ס"ק ה) **ובמ"ב** (סי' שלו ס"ק ד ושע"י א אות י) מעתה י"ל דבגווני שיש זבובים על הרשת שבחלון ואי יסגרנו יהיו זבובים שיישארו בין הרשת לחלון, אם כשיפתח החלון הזבובים יברחו ולא יוכל לתפוס אפי' א' מהם בחדא שאינא לדעת בעה"ת אסור ולפי היתר מותר. ואם אינו יודע אם יש שם זבובים יכול לסגור את החלון אף ללא בדיקה. ואם סוגר מפני הצינה או חום וכדו' אם קשה להבריחם יכול לסגור החלון, בפרט בנ"ד דיש מתירין בכל גוונא. ואם משאיר חרץ קטן שהזבובים יכולים לצאת משם אע"פ שאין בידם לראותו נמי שרי.

מסקנא דדינא

א' חלון שמוקנת בו רשת ויש זבובים על הרשת ואם יסגרנו יהיו ניצודים, אם כשיפתח החלון הזבובים יברחו, ולא יוכל לתפוס אפי' א' מהם יש מתירם לסגור החלון, ויש אוסרים וכן עיקר. ואם יש שם דבורה כיון שיי"א שהוא בכלל מינו ניצוד חמיר טפי.
ב' אם משאיר חרץ קטן שהזבובים יוכלו לצאת משם, אפי' הוא קטן שאין בידם לראותו שרי. ג' אם הפריח הזבובים שראה בעיניו נראה לסגור החלון לכ"ע וא"צ לעיין ולדקדק אולי יש שם עוד זבובים, וכן אם אינו יודע אם יש שם זבובים יכול לסגור את החלון אף ללא בדיקה. ד' אם סוגר את החלון מפני צינה או חום וקשה להבריחם יכול לסגורו בכל גוונא.

עירוב בכל בחכ"ז ובחכ"י, דלא היה משום חשש שמה נתקלקל העירוב [דא"כ לא היו צריכים להניח בכל בית כנסת ובחכ"ז אלא בב' א' ג' מקומות סגין], ונמצא דעתם היתה להניח כמה עירובין, ועל כן היו מברכים על כל עירוב ועירוב, ומש"ה הוי בכלל חולק עירובו. וכן נראה מדברי המשנ"ב דאעי"פ דבסי' שס"ו ס"ק ל"ג הביא לדינא דברי החכם צבי דיש לזהר לא להניח עירוב רב בבית הכנסת אלא. מ"מ בסי' שני ס"ק כ"א הביא לדינא את דברי הטי"ז ולא העיר מידי. וע"כ דס"ל לחלק בדבר.

ובמור וקציעה (סי' שס"ה) הביא דברי הטי"ז, ושכן מצא במהרי"ל שהיה נוהג לערב כל ע"ש אע"פ שהקהל עירבו בבית הכנסת. ותמה דיש בזה משום החולק את עירובו. ושמא י"ל שמערב על תנאי איזה שהוא טוב יותר יצאו בו יד"ח. ע"ש. [וכיוצ"ב כתב **בשואל ומשיב** (בהנהגותיו לשו"ע סי' שס"ה) דאם עושה על תנאי שאם יתקלקל העירוב של בית הכנסת ודאי שרי]. ומדבריו נראה דצריך לפרש דמערב על תנאי, ומסתימות דברי הטי"ז נראה דא"צ לפרש דבריו. ונראה שטעמא משום דסתמא דמילתא דעושה כן רק על דעת דנפסל העירוב, וע"כ נוהר שלא לברך על העירוב שנותן. וכן נראה מסתימות המשנ"ב דהעתיק סתמא דברי הטי"ז.

מיהו עיקר דינא דהחכם צבי לאו מילתא פסיקתא היא, **דבבית מאיר** (לגר"מ פוזנר צ"ל - סי' שס"ה) תמה על דבריו דהיכא דכל אחד מוכזה עירובו כלולם, אף שחולקין עירובן בכל בתים עירובן עירוב, מטעם דכולם יש להם זכיה בכל אחד מהחצירות והבתים. וכן מצינו בחידושי **ההפלאה** (עירובין מט.) דכתב לתמה על דבריו דמאי מזיק ב' עירובין, מי יתן והיו שותפים בכל בית ובית, וחולק עירובו היינו שאין שיעור בכל אחד ואחד. [והביא דבריו בשו"ת **התעוררות תשובה** (ח"א סי' קפ"ח) גבי מנהג שהיה בעיר שיש שם אשכנזים וספרדים וכל אחד מניח העירוב בפני"ע וע"ש מ"ש להעיר על ראיותיו].

וכ"כ **בחזו"א** (עירובין סי' צ' ס"ק כ"ח) דנר' דאין דין ב' כלים וב' בתים אלא אם ה' דיורין בכלי אחד וה' הנשארים בכלי אחר, או בבית אחר, אבל אם כל הדיורין יש להם חלק בשתיהן ודאי מועיל, ואינו מתבטל בשביל האחר.

וכן מצינו **בארץ חיים** (לגר"ח סתהון צ"ל - סי' שפ"ז) דכתב דהנהגה בצפת היה כי שתי הקהילות אשכנזים וספרדים כל קהילה עושה שיתוק בפני"ע. וביאר מנהגם ע"פ דברי **המנחת יהודה** (אוי"ח סי' ל"ד) **והמקור ברוך** (סי' י) דאין לאסור אלא היכא שנהגו שכל אחד נותן חלקו לעירוב אחד, משא"כ כשכל אחד מוכזה העירוב לחבירו עמו.

העולה לדינא - א. פת של עירוב חצרות [או שיתוק מבואות] צריך להניחה בכלי אחד. אא"כ נתמלא הכלי שאז יכול להניח שאר הפת בכלי אחר, ובתנאי שיהיו במקום אחד. ב. היכא דמנחין כמה עירובי חצירות בכמה מקומות, ומזכים כל עירוב לכל יושבי העיר, נחלקו הפוסקים אם יש בזה משום חולק עירובו. ג. אם מניח עירוב נוסף משום שחושש שמא לא הניחו עירוב כראוי, או שמא נתקלקל העירוב שהניחו, אין בזה משום חולק עירובו. ויתן דעתו דאין כוונתו לעשות עירוב נוסף אלא דמניחו על הצד שלא הניחו עירוב כראוי או שנתקלקל העירוב שהניחו.

נכתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלזלי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

סדר ליל שבת (א')

הכניסה לביתו בליל שבת - "ובכניסתך לבית תאמר בקול רם ובשמחה יתירה "שבת שלום", כי הוא כחתן המקבל הכלה בשמחה גדולה". (כף החיים סי' רסב, ו בשם שער הכוונות)

ברכת הילדים בליל שבת - "מנהגם של ישראל לברך הילדים בליל שבת אחד האבות ואחד הרבנים אחר התפילה או בכניסה לבית, שאז חל השפע, וראוי להמשיך את הילדים, שאין בכחם להמשיך שפע במעשיהם, אבל על ידי גדול אמצעי משובח, הוא יורד וחל ונאחז בבות ברכנים שעדיין לא טעמו טעם חטא. אבל גם הבנים הגדולים מקבלים ברכה מאבותיהם, ונכון הוא.

ומניחין שתי ידיהם על ראשיהם כמו שמצינו בכל המברכים, כדרך שנהג משה רבנו עליו השלום עין יפה כן ראוי למברך לעולם כי טוב עין הוא יברך... ואומרים המברכים שיעמך אלקים... וכל אדם יוכל להוסיף ברכה משלו כפי צחות לשונו". (סידור היעב"ץ, סעודה ראשונה, הובא בכף החיים סי' רס"ב, יז)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

✉ **להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל** amikta@amikta.co.il

לפרו"ש של הרב יהודה שגיא בן סימה בתשע"ח © | **שמעתא עמיקתא** – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 0503-767-050